

'Ondernemers hebben meer

'Alsof wij
antibedrijfsleven zijn'

aan ons dan aan de vvd'

Femke Halsema is het zat dat GroenLinks vaak neergezet wordt als een partij die het ondernemers vooral lastig maakt. "Als ik niet in de politiek had gezeten, was ik waarschijnlijk zzp'er geweest."

Tekst: Jan Buevink | Foto's: Arenda Oomen

Het gaat zo snel dat het nauwelijks opvalt: Femke Halsema wordt even echt kwaad na de zoveelste tegenwerping dat ondernemers GroenLinks nog altijd vooral zien als een partij van milieubelastingen, quota en verlofregelingen waarop het bedrijfsleven helemaal niet zit te wachten. De twinkeling in haar ogen is op slag weg, net als de glimlach rond haar mond. "Ik heb ook jullie interview met Mark Rutte gelezen", zegt ze opeens op verwijtende toon. "Daarin kwam ik geen enkele kritische vraag tegen." Vervolgens trekt haar boosheid weer net zo snel weg als die gekomen is. "Ik heb u toch niet zenuwachtig gemaakt?", vraagt ze bezorgd. Als het interview is afgelopen, komt ze er nog eens op terug: "Sorry, dat ik even kwaad werd."

Wat heeft u met ondernemerschap?

"Mijn broer is ondernemer. Hij heeft een bureau in redactionele marketing met zo'n man of twaalf in dienst. Ik heb veel waardering voor ondernemers. Ik realiseer me goed hoeveel risico's ze nemen en ik zie dat dat vaak met een groot sociaal gevoel gepaard gaat. Dat merk ik ook bij mijn broer. Toen de crisis losbarstte, zat hij vooral te denken: hoe zorg ik dat mijn mensen hier goed doorheen komen."

Heeft u zelf wel eens overwogen ondernemer te worden?

"Als ik niet in de politiek had gezeten, was ik waarschijnlijk zzp'er geweest als publicist of zo. Ik loop ook wel eens wat te fantaseren met Kees Vendrik (mede-Kamerlid GroenLinks; red.) om een eigen bureautje te starten. Ik ben nu al weer twaalf jaar Kamerlid en ik heb me net nog eens voor vier jaar gecommitteerd maar daarna houdt het voor mij wel op. Ik sluit niet uit dat ik nog een keer het echte bedrijfsleven in stap. Een tijdje geleden vroeg een journalist me of ik het geen schande vond dat Joschka Fischer van de Duitse Groenen nu bij een internationaal gasbedrijf werkt. En dat het toch niet zo zou kunnen zijn dat ze mij ooit nog eens terug zouden vinden bij Shell. Toen dacht ik: waarom eigenlijk niet?"

Dus als Shell u over vier jaar belt...?

"Nou, nou, dit is geen open sollicitatie. Natuurlijk hangt het af van de functie. Die zal altijd een relatie moeten hebben met wat ik in het verleden gedaan heb: maatschappelijk verantwoord ondernemen, duurzaamheid. Maar dat kan natuurlijk ook goed in het bedrijfsleven. Daar zijn ze er uitgebreid mee bezig."

Zijn ondernemers al verder met duurzaamheid dan de overheid denkt u?

"Oh, ja. Veel ondernemers hebben al lang in de gaten dat 'er geld zit' in duurzaam ondernemen. Die zien ook dat het belangrijk is voor hun continuïteit dat ze die kant op gaan."

Waarom presenteert u in uw programma dan toch nog allerlei extra regels en heffingen die dat moeten afdwingen?

"De kern van ons programma was altijd een vergroening van het belastingstelsel. We vinden het raar dat je veel belasting betaalt over iets dat we belangrijk vinden, werk, en weinig over iets wat we niet willen: vervuiling. Wij pleiten voor een verschuiving: minder belasting op werk, meer op vervuiling. Jarenlang kwam dat per saldo uit op nul, nu is er door de crisis sprake van een lichte verzwaring."

Volgens de commissie die de minister van Financiën onlangs adviseerde over het belastingstelsel behoren de Nederlandse milieueffingen al tot de hoogste van Europa

"Duitsland en de Scandinavische landen zijn volgens mij al veel verder." ■

Nee, hoor. Alleen Denemarken staat boven ons.

“Maar Nederland scoort ook hoog als het gaat om de belasting op arbeid. Die wil GroenLinks dus aanmerkelijk verlagen. Bovendien zijn milieueffeningen tijdelijke maatregelen. Het gaat erom dat we een doorbraak forceren naar duurzamere productie en consumptie. Willen we over 25 jaar nog zo’n sterke economie hebben als nu dan moeten we flinke stappen zetten richting duurzaamheid. Dat is onvermijdelijk.”

Hoe belangrijk vindt u het dat Nederlandse ondernemers onder dezelfde voorwaarde kunnen produceren als hun collega’s in het buitenland?

“Dat *level playing field* is heel belangrijk, maar volledig gelijk kun je het toch nooit krijgen. Je moet ervoor zorgen dat de economische uitgangspositie ongeveer vergelijkbaar is. Daarbij moet je natuurlijk niet alleen naar de lastenkant kijken. Nederland heeft bijvoorbeeld ook een lage winstbelasting. Als GroenLinks komen we ook niet alleen met lastenverzwaringen. In ons programma staan voorstellen om de aansluiting van bedrijfsleven op het openbaar vervoer aanzienlijk te verbeteren. Wij doen echt iets aan de fileproblematiek.”

U komt ook met allerlei quotaregelingen over het percentage vrouwen aan de top van grote ondernemingen en het aantal gehandicapten dat bedrijven in dienst moeten hebben.

“Wij willen dat in middelgrote en grote bedrijven 5 procent van het personeel uit arbeidsgehandicapten bestaat. Dat is een groep die nu nauwelijks aan de slag komt en waarschijnlijk is dat ook een kwestie van onbekend maakt onbemand. Dat quotum is heel laag en kan gemakkelijk vervuld worden.”

En dan wilt u ook een vaderschapsverlof na de bevalling.

“Waar gaat dat nou helemaal over? Dat is maar twee weken.”

Bedrijven moeten dat wel zien op te vangen.

“Geef de vaders eens de kost die zich ziek

melden bij een bevalling. Goede verlofregelingen horen bij een moderne arbeidsmarkt omdat ze het ziekteverzuim terugdringen. Daar staat tegenover dat we mensen langer willen laten doorwerken. De AOW-leeftijd gaat ook bij ons naar 67.”

Als dit soort plannen in uw fractie besproken worden, vraagt dan wel eens iemand: ‘wat betekent dit voor ondernemers in hun dagelijkse praktijk?’

“Ja, natuurlijk.” Ze zwijgt even en kijkt alsof haar enorm onrecht wordt aangedaan. “Ik vind trouwens wel dat uw vragen nogal bevooroordeeld zijn, alsof wij antibedrijfsleven zijn. Dat vadersverlof hebben we mede voorgesteld omdat we ervan overtuigd zijn dat ook het bedrijfsleven daarvan profiteert. Datzelfde geldt voor het zwangerschapsverlof voor vrouwelijke ondernemers waar we eerder voor gezorgd hebben. Een enkele traditionele ondernemer denkt misschien: ‘waar is dat voor nodig?’. Maar we weten allemaal dat er straks rond 2025 enorme tekorten zijn op de arbeidsmarkt en we dan iedereen nodig hebben.”

“Heeft u dit gelezen?”, vraagt ze opeens. Uit haar tas pakt ze een kopie van een ingezonden stuk dat de zaterdag ervoor in *de Volkskrant* stond. “De ondernemer heeft niks van links te vrezen”, staat er met grote letters boven. Volgens de beide auteurs, die verbonden zijn aan het Amsterdam Center for Entrepreneurship, hebben linkse partijen (PvdA, D66 en GroenLinks) zelfs meer dan de rechtse te bieden als het gaat om het bevorderen van innovatie.

Is dat niet geschreven door mensen uit uw eigen kamp?

“U bedoelt dat wij ze hiertoe aangezet hebben? Welnee, die auteurs ken ik helemaal niet. Dit kwam voor ons als een aangename verrassing.”

Ondernemers zien uw partij toch echt niet als de hunne. Bij onze laatste enquête scoorde GroenLinks niet meer dan 3 procent.

“Dat zal voor andere linkse partijen niet veel meer zijn. Het is toch een beetje als de boeren die altijd gedacht hebben dat ze bij het CDA

het beste af waren terwijl die partij geen andere agenda had dan verdere schaalvergroting van de landbouw. Daar zijn individuele boeren dus ook weinig mee opgeschoten. Onze partij is serieus bezig met het flexibiliseren van de arbeidsmarkt, die het ontslagrecht wil veranderen, die nadenkt over welk onderwijsniveau werknemers nodig hebben en daar ook in wil investeren. Dat doen we meer dan partijen als CDA en VVD.”

U gaat toch niet zeggen dat ondernemers meer aan uw partij hebben dan aan de VVD?

“Eigenlijk wel ja. Het is misschien een brutale uitspraak en de gemiddelde ondernemer die dit leest, zal waarschijnlijk zijn wenkbrauwen optrekken. Maar ga Mark Rutte eens kritisch ondervragen over wat het betekent dat hij nauwelijks nog wil investeren in de publieke sector. Of de kinderopvang daardoor niet heel veel duurder wordt en wat dat betekent voor vrouwelijke ondernemers, voor het ziekteverzuim in bedrijven?”

Wilt u regeren?

“Ja. We hebben een partij uitgesloten van

FEMKE HALSEMA

- 1966 Geboren Haarlem
- 1984 Havo Enschede
- 1985 Lerarenopleiding Nederlands en geschiedenis (niet voltooid)
- 1988 Algemene sociale wetenschappen Universiteit Utrecht
- 1993 Stafmedewerker wetenschappelijk bureau PvdA
- 1998 Lid Tweede Kamer
- 2002 Fractievoorzitter GroenLinks Tweede Kamer
- 2010 Voorzitter AKO-Literatuurprijs

Halsema woont samen in Amsterdam en heeft een zoon en een dochter van zes

samenwerking en dat is de PVV. Dat is volgens mij ook de partij waarvan ondernemers het meeste te vrezen hebben. De PVV wil niet alleen alle subsidies afschaffen maar creëert ook nog eens zo'n intolerant klimaat dat een enorme bedreiging is voor elke onderneming die op het buitenland geïntereerd is."

U bent bij de verkiezingen een lijstverbinding aangegaan met de PvdA. Zit u bij de formatie ook aan die partij vastgeklonken?

"We kijken in eerste instantie met welke partijen we een zo groot mogelijk deel van ons programma kunnen realiseren. De PvdA is dan onze logische bondgenoot. D66 ook, maar iets minder. De SP vind ik al wat lastiger worden. Dat is in feite toch een heel behoudende partij met eigenlijk alleen maar aandacht voor de verworven rechten van een aantal oudere werknemers. Die partij voelt weinig voor een verdere flexibilisering van de arbeidsmarkt en daar zit een groot verschil met ons. Maar zelfs als we ermee in zee zouden gaan, halen we volgens de peilingen nog geen meerderheid."

Volgens die peilingen kunt u wel een

coalitie van CDA, VVD en D66 aan een meerderheid helpen.

"Ik voelde hem al aankomen. Laat ik er dit over zeggen: het is niet mijn favoriete combinatie maar als dit de enige coalitie is waarmee we de PVV buiten de macht kunnen houden, zullen we geen nee zeggen."

U kunt het ook positiever brengen. Die partijen willen net als GroenLinks het ontslagrecht hervormen, de ww terugbrengen naar een jaar en op termijn het zelfde bedrag bezuinigen.

"In die ww-plannen zit echt nog wel wat verschil. Bij CDA en VVD zakt iedere werkloze na een jaar terug naar de bijstand, wij willen dat de overheid die mensen een participatiecontract aanbiedt tegen het minimumloon. Wie gemakkelijk werk kan vinden, krijgt dan een stevige sollicitatieplicht. Anderen moeten zich scholen of vrijwilligerswerk doen. En met die bezuinigingen gaan we heel wat minder drastisch van start dan bijvoorbeeld de VVD wil."

Wordt het niet lastig als er straks vier partijen nodig zijn?

"Heel belangrijk wordt de bestuurscultuur.

Het vorige kabinet kon eigenlijk alleen besluiten nemen over wat men niet wilde. Dat zorgde voor een enorme stagnatie. Een nieuw kabinet zal op grotere afstand moeten staan van de Kamer. De politieke leiders moeten in het parlement zitten en de partijen moeten elkaar wat gunnen. Als ik straks onverhoopt met de VVD moet regeren, zal dat pijn opleveren voor mijn partij, net zo goed als dat ook voor de VVD het geval zal zijn. Dat kan dus alleen als je elkaar wat gunt."

Heeft u ononderhandelbare standpunten?

"Nee. We willen hervormen: de AOW, de woningmarkt en de arbeidsmarkt en we zoeken partners die dat samen met ons willen doen. Met brekpunten schiet je daarbij niets op. Iedereen zal op bepaalde punten moeten toegeven. Dat geldt ook voor de anderen. Ik kan je op een briefje geven dat CDA en VVD na de verkiezingen hun 'nee' tegen de kilometerheffing en de aanpak van de hypotheekrenteaftrek gaan intrekken. Die zullen meer in onze richting opschuiven. Hun standpunten zijn gewoon niet te handhaven en iedere Nederlander weet dat ook." ■